

ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԿՈՂՄԻՑ

Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի նախաձեռնությամբ իրականացվող հայ ժողովրդի պատմության ուրճատուրյակը լուսաբանում է հայ ժողովրդի ամբողջական պատմությունը նրա կազմավորման ժամանակաշրջանից մինչև կոմունիզմի կառուցման համար մղվող պայքարի մեր օրերը: Թեպետև հայ պատմագրությունը շուրջ մեկ ու կես հազարամյակի անցյալ ունի, սակայն նման գիտական աշխատություն, որի նպատակն է ընդհանրացնելու հայ ժողովրդի բազմադարյան պատմության բնագավառում առ այսօր կատարված հայագիտական հետազոտությունների արդյունքները, առաջին անգամն է ստեղծվում:

Խուսափելով երևույթների սոսկ էմպիրիկ շարադրանքից, հեղինակային կոլեկտիվը ջանացել է հասու լինել հասարակական ֆորմացիաների զարգացման կոնկրետ ընթացքին, լուսաբանել տարբեր հասարակարգերի տիրապետության պայմաններում արտաքին և ներքին իշխողների դեմ հայ ժողովրդական զանգվածների մղած դասակարգային պայքարի ընթացքը, վեր հանել դրա առաջատար նշանակությունը հայ ժողովրդի պատմական անցյալի, ինչպես նաև նրա ընթացիկ կյանքի համար:

Հատուկ ուշադրության է արժանացել հայ ժողովրդի բազմադարյան պայքարը իր ազատության ու անկախության վրա բռնացող նվաճողների ու աշխարհակալությունների դեմ, որոնք սպառնում էին ոչ միայն Հայաստանի անկախությանը, այլև հաճախ հետամտում նրա ժողովրդի վայրագ հալածանքներին, ֆիզիկական ոչնչացմանը կամ էթնիկական դիմանդմանը:

Ներկայացնելով հայ ժողովրդի պատմական անցյալը, ուրճատուրյակը ծանրանում է այն երևույթների լուսաբանության վրա, որոնք առավել չափով ի հայտ են բերում ուրիշ ժողովուրդների պատմության հետ հայ ժողովրդի ունեցած սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական կամ մշակութային ու գաղափարական ընդհանրություններն ու օրինաչափությունները:

Ելնելով այն իրողությունից, որ XVII—XVIII դարերում մեր ժողովրդի առաջավոր ներկայացուցիչները Ռուսաստանի մեջ նշմարեցին հայ ժողովրդի ֆիզիկական ինքնաապահովության և նրա քաղաքական ու մշակութային զարգացման երաշխիքը, ներկա հրատարակության մեջ լուսաբանվել են հայ-ռուսական պատմական կապերը, հաշվի առնելով այն համագումանքը, որ Հայաստանի արևելյան հատվածի Ռուսաստանին միացնելը դարձավ նրա ազգային համախմբման ու զարգացման գրավականը:

Բազմառատուրյակի եզրափակիչ հատորները նվիրված են մեր ժողովրդի սովետական շրջանի պատմությանը: Նրանցում վեր են հանվել տնտեսության,

գիտության ու մշակույթի մարգերում սովետաճայ ժողովրդի ձեռք բերած աննախընթաց նվաճումներն ու ակնառու հաղթանակները:

Հեղինակային կոլեկտիվը հատուկ ուշադրություն է դարձրել և հայ ժողովրդի պատմության համայնապատկերի մեջ ընդգրկել է ոչ միայն Հայկական լեռնաշխարհի ժողովուրդների, այլև պատմական տարաբախտ պայմանների բերումով գոյացած հայկական գաղթաշխարհի պատմությունը:

Հայ ժողովրդի պատմության գիտական-մարտահրավերական պարբերացման սկզբունքներից ելնելով, ութհատորյակի յուրաքանչյուր հատոր նվիրվել է հասարակական-անտեսական զարգացումն ընդգրկող համապատասխան դարաշրջանի:

1-ին հատոր—Հայաստանը նախնադարյան-համայնական-հասարակության և ստրկատիրական հասարակարգի ժամանակաշրջանում.

2-րդ հատոր—Հայաստանը վաղ ֆեոդալիզմի ժամանակաշրջանում (III—IX դդ.).

3-րդ հատոր—Հայաստանը զարգացած ֆեոդալիզմի ժամանակաշրջանում (IX—XIV դդ.).

4-րդ հատոր — Հայաստանը ֆեոդալական հասարակարգի վայրէջքի ժամանակաշրջանում (XIV—XVIII դդ.).

5-րդ հատոր — Հայաստանը ֆեոդալիզմից կապիտալիզմին անցնելու ժամանակաշրջանում (1800—1870 թթ.).

6-րդ հատոր — Հայաստանը կապիտալիզմի և իմպերիալիզմի ժամանակաշրջանում (1870—1917 թթ.).

7-րդ հատոր — Հայաստանը սովետական իշխանության հաղթանակի և սոցիալիզմի կառուցման տարիներին (1917—1941 թթ.).

8-րդ հատոր — Հայ ժողովուրդը Հայրենական մեծ պատերազմի և ետպատերազմյան կոմունիստական շինարարության տարիներին (1941—1965 թթ.):

Ինստիտուտը բազմահատորյակը ստեղծելու նպատակով ջանացել է ապահովել հայ ժողովրդի պատմության ասպարեզում իրենց ուսումնասիրություններով հանաչում գտած մի շարք պատմաբանների, հնագետների, գրականագետների ու մշակույթի տարբեր բնագավառներում աշխատող հեղինակների գործակցությունը:

Ինստիտուտը և հեղինակային կոլեկտիվը հեռու են այն մտքից, թե ութհատորյակում դրվել ու լուծվել են հայ ժողովրդի պատմության բոլոր պրոբլեմները: Նրանք, սակայն, հուսով են, որ ընթերցող հասարակայնության ուշադրությանը հանձնվող բազմահատորյակը կընդունվի որպես առաջընթաց մի կարևոր փայլ հայ ժողովրդի ամբողջական պատմության գիտական ուսումնասիրության գործում: